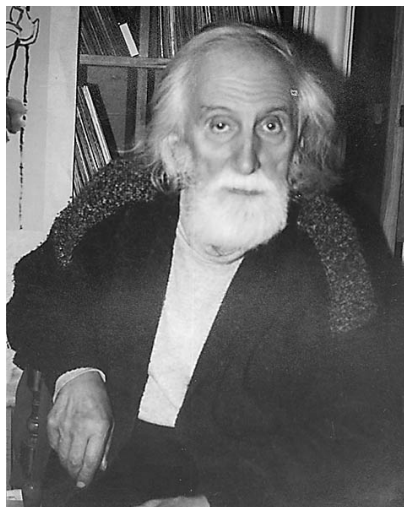

БРАЙЧЕВСЬКИЙ Михайло Юліанович (06. 09. 1924, Київ — 23. 10. 2001, там само) — історик, археолог. Доктор історичних наук (1989), професор (1992). Дійсний член УВАН (США), НТШ. Заслужений діяч науки і техніки України. Премія ім. М. Грушевського НАНУ (1997). Закінчив Київський університет (1948), де 1945–46 був головою Студентського наукового товариства. Працював в Інституті археології АН УРСР: кресляр (1946–47), молодший науковий співробітник (1947–56), старший науковий співробітник (1956–60, 1970–72 та від кін. 1978), провідний науковий співробітник (від 1986); 1960–68 — старший науковий співробітник Інституту історії АН УРСР. Фахівець у галузі ранньослов'янської і середньовічної археології. Автор досліджень з пам'яткознавства, історіографії, історії культури і політичної думки, наук.-популярних і публіцистичних нарисів. Автор розділів колективних праць «Нариси стародавньої історії УРСР» (1957), «Історичні погляди Т. Г. Шевченка» (1964), «Історія українського мистецтва» (1966, т. 1), «Історія селянства Української РСР» (1967, т. 1; усі — Київ). Низку його статей опубліковано в науковій періодиці («Археологія», «Археологічні пам'ятки УРСР», «Український історичний журнал» та ін.). Брав участь у дослідженні ранньослов'янських поселень і могильників на Волині, Поділлі, Київщині й Житомирщині. Вивчав старожитності Пастирського городища, брав участь у розкопках давньоруських пам'яток у Києві, Переяславі. Один із фундаторів і активних діячів Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (1966). Здобув велике визнання національно орієнтованої громадськості своїми блискучими лекціями про історію України та українські старожитності (зокрема у Клубі творчої молоді) й екскурсіями історичними місцями

Києва. Мав зв'язки з українським правозахисним рухом, брав участь у розповсюдженні самвидавчих публікацій. Принципове несприйняття політизованих схем радянської історіографії висловив у статті «Приєднання чи возз'єднання (історичні замітки з приводу однієї концепції)». Праця, подана 1966 до «Українського історичного журналу», не була опублікована й поширювалася в самвидаві; друком вийшла за кордоном (перше українське видання в Канаді 1972, англ. переклад 1974, нім. — 1982). Був звільнений з роботи 1968 за підписання ним колективного протесту 138-ми українських діячів культури проти політичних судів. Подальша заборона праці в наукових установах (1968–70 і 1972–78) і заборона друкуватися й захищати докторську дисертацію були спричинені його відмовою піддатися на тиск органів держбезпеки і зректися своїх наукових і політичних поглядів. 1974 Брайчевського запрошено президентом Гарвардського університету на працю в Український науковий інститут при цьому університеті, однак він не зміг прийняти цієї пропозиції. Тільки в 1989 дістав змогу захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук.

У незалежній Україні Брайчевський опублікував низку наукових праць і наук.-популярних нарисів, очолив осередок Українського історичного товариства в Києві, працював професором кафедри історії Національного університету «Києво-Могилян. академія» (від 1992). Публікації про т. зв. літопис Аскольда містять низку оригінальних гіпотез і започаткували творчу дискусію. Заперечував теорію існування давньоруської народності. Написав розділ «Наукові знання» для 5-том. «Історії української культури» (т. 1, 2001). Велике наукове значення мало опублікування ним «Історії міста Києва» М. Берлинського (1991). За монографію «Утвердження християнства на Русі» (К., 1988; рос. перекл. — 1989) нагороджений Міжнародною премією фундації Антоновичів (1993). Також є автором низки сонетів, притч, поем (серед них — «Григорій Сковорода»). Відомий і як художник-аматор. Мав персональні виставки в Києві (1999) та Лондоні (2000). У мистецький альбом Брайчевського «Історичні портрети» (К., 1999) увійшло 30 творів, у яких він створив образи (реконструйовані портрети) видатних політ., церк. і культурних діячів доби Київської Русі (зокрема княгині Ольги, князя Ярослава Мудрого, Нестора Літописця, митрополита Іларіона, Антонія, Феодосія та Никона Печерських). Проілюстрував власну кн. «Скарби знайдені і не знайдені» (К., 1992).

Основні праці

Римська монета на території України. 1959; Коли і як

виник Київ. 1963 (перевид. російською мовою 1964); Біля джерел слов'янської державності. 1964; Походження Русі. 1968; Конспект історії України. 1994; Вступ до історичної науки: Навч. посіб. 1995; Походження слов'янської писемності. 1998; Вибрані твори. 1999; Літопис Аскольда. 2001; Часу круговерть. 2003 (усі – Київ); Анти (в рукописі).

Рекомендована література

1. Ісаєвич Я. Д. «Приєднання чи возз'єднання...» М. Брайчевського – переломна подія в українській історіографії // Старожитності Русі-України. К., 1994;
2. Ісаєвич Я. Д. М. Брайчевський і його концепція історії України // УІ. 1994. Т. 31;
3. До 75-річчя Михайла Юліановича Брайчевського // Археологія. 1999. № 3;
4. Наукова конференція «Читання пам'яті Михайла Брайчевського» // Археологія. 2001. № 1;
5. Пам'яті Михайла Юліановича Брайчевського // Археологія. 2001. № 4;
6. Брайчевський Михайло Юліанович: Некролог // УІЖ. 2002. № 1;
7. Кухарчук В. Ю. Учений, громадянин, особистість // Наукові записки Києво-Могилянської академії. Істор. науки. 2002. Т. 20. Ч. 1.

Я. Д. Ісаєвич

Бібліографічний опис:

Брайчевський Михайло Юліанович / Я. Д. Ісаєвич // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-37589>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).